

فروپاشی نظام اتحاد جماهیر سوسیالیستی شوروی (1991م)

اتحاد جماهیر شوروی در سال‌های پایانی عمر خود، علاوه بر مشکلات سیاسی و سرپیچی رهبران بسیاری از جمهوری‌ها از فرامین مسکو با بحران شدید...

اتحاد جماهیر شوروی در سال‌های پایانی عمر خود، علاوه بر مشکلات سیاسی و سرپیچی رهبران بسیاری از جمهوری‌ها از فرامین مسکو با بحران شدید اقتصادی و کمبود مواد غذایی مواجه شد. در ماه دسامبر سال 1990م، میخائیل گورباچف، آخرین رهبر شوروی برای مقابله با بحران اقتصادی و اوج گرفتن حرکت‌های استقلال طلبانه در جمهوری‌های شوروی، کنگره نمایندگان خلق را به تشکیل یک اجلاس فوق‌العاده فراخواند و اختیارات تازه‌ای برای جلوگیری از فروپاشی شوروی به دست آورد. گورباچف با استفاده از این اختیارات موفق شد حرکت‌های استقلال طلبانه در جمهوری‌های شوروی را برای مدتی مهار کند. در این میان کودتایی بر ضد گورباچف شکل گرفت که علی‌رغم شکست کامل آن، موقعیت وی را متزلزل نمود. وی همچنین پس از استعفا از دبیر کلی حزب کمونیست شوروی و اعتراف به این مطلب که تجربه کمونیسم در شوروی با شکست روبرو شده است، کنترل اوضاع را از دست داد و تلاش او برای جلوگیری از فروپاشی کاملاً اتحاد شوروی و تشکیل یک اتحاد جدید از جمهوری‌های مستقل به جایی نرسید. در این زمان سه جمهوری بزرگ روسیه، اوکراین و بلاروس در اوایل دسامبر 1991م علی‌رغم مخالفت گورباچف اتحاد تازه‌ای با عنوان سازمان کشورهای مستقل مشترک‌المنافع تشکیل دادند و جمهوری‌های دیگر نیز به این سازمان پیوستند. در اتحاد جدید، یک حکومت مرکزی که سیاست‌های اقتصادی، دفاعی و روابط خارجی این مجموعه را هماهنگ سازد پیش‌بینی نشده بود و در نتیجه گورباچف که دیگر اختیاری در مقام ریاست جمهوری اتحاد شوروی نداشت از این مقام استعفا داد و رسماً اعلام داشت که دیگر کشوری به نام اتحاد جماهیر شوروی وجود ندارد. بدین سان، ابرقدرت شوروی که طی سال‌های 1990 و 1991 م عملاً از میان رفته بود، اسماً و رسماً از میان رفت و دنیا سال 1992م را تنها با یک ابرقدرت در صحنه سیاست بین‌المللی آغاز کرد. ویران شدن بنای نظام اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی علل داخلی و خارجی متعددی داشت که می‌توان از ایدئولوژی انحرافی معتقد به دیکتاتوری پرولتاریا، تقویت بنیه نظامی به قیمت نابودی کل جامعه، بی‌اعتمادی مسئولان سیستم حکومتی شوروی به مبانی ایدئولوژیکی نظام خود و نیز پیدایش و شتاب در انقلاب الکترونیکی و انفجار اطلاعات نام برد. این عقیده را نیز نباید از نظر دور داشت که حکومت شوروی نه تنها مبتنی بر کفر و انکار خالق هستی بود بلکه پایه‌های آن بر ظلم و ستم و سرکوبی توده‌ها و اقلیت‌ها قرار داشت. حکومتی که بزرگانی همچون حضرت امام خمینی(ره) بنیان‌گذار عظیم‌الشأن انقلاب اسلامی ایران، از چندین سال قبل، از سرنگونی کمونیسم خبر داده بودند.